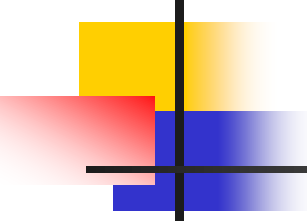

Psihiatrične motnje kot vzrok invalidnosti: od diagnoze do ocene delazmožnosti

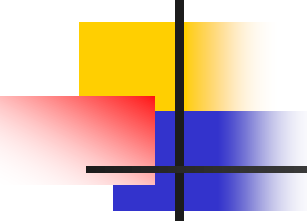
Dr. Mirjana Radovanović, dr. med., spec. psihiatrije,
transakcijska analitičarka

Univerzitetna psihiatrična klinika Ljubljana

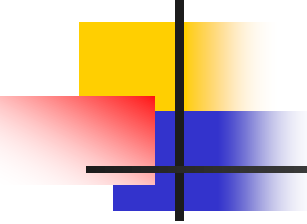
Deklaracija interesov

- Brez konflikta interesov
- Vabljeni predavatelji s strani organizatorja
- Popolna svoboda pri oblikovanju vsebin
- Hvala kolegom z ZPIZ za podatke
- Hvala dr. Žaklini Damjanović za „brainstorming“

Načrt

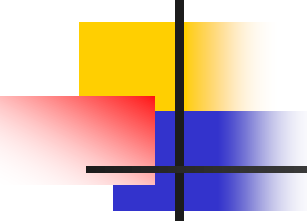
- Klinična praksa
- vs.
- Psihiater na IK
 - Iztočnice za razmišljanje

Primer 1

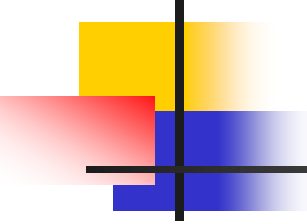
- 46-letna pacientka s srednješolsko izobrazbo,
- Študij prekinjen v 2. letniku zaradi prve epizode akutne psihoze,
- Od takrat še 4 hospitalizacije, vsakič po prekinitvi jemanja zdravil,
- Odgovor na terapijo delni; prisotne nanašalne in preganjalne miselne vsebine.
- Doma: živi v primarni družini; skrb zase, delno vpeta v gospodinjska opravila.

Delazmožnost: izgubljena

Primer 2

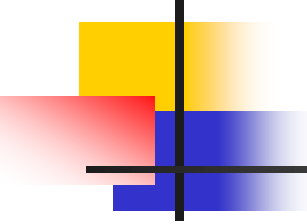
- 58-letna pacientka s končano OŠ, zaposlena od 16-leta
- Prva epizoda psihotično spremenjenega doživljanja v starosti 21 let, vključena v zdravljenje, ves čas redno jemlje zdravila,
- V starosti 35 let upokojena za 3 ure zaradi poledic bolezni (psihomotorična upočasnenost zaradi bolezni in zdravil) in premeščena v invalidsko enoto podjetja na lažje delo
- Zaradi pojava telesnih težav upokojena za 4 ure v starosti 42 let, ostala na istem delovnem mestu, bolniške redke in kratkotrajne.
- Redno upokojena, ko je izpolnila pogoje

Primer 3

- 50-letni pacient s srednjo šolo;
- 30 let dela v svojem poklicu, za katerega veljajo zakonsko določeni pogoji glede zdravja
- Težave opažene v obdobju zadnjih pet let, v ospredju preganjalne in nanašalne interpretacije dejstev, občasno slušne halucinacije.
- Nekritičen za svoje stanje, zavrača zdravljenje, vztraja na opravljanju svojega dela in vloži tožbo s tem namenom.

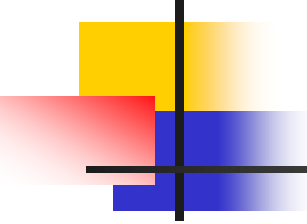
Delazmožnost: izgubljena za osnovni poklic.

Primer 4

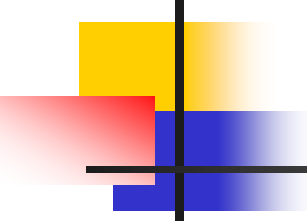
- 46-letni pacient s SOA, 3-krat na zdravljenju, po vsakem nekaj časa abstinal (5 let, 3 leta, en mesec)
- Končana srednja šola, zaposlen od 20-leta starosti
- Prepričan, da se mu godi krivica v službi, z izrazito nizko frustracijsko toleranco, slabo kontrolo impulzov.
- Svojskega razmišljanja, v kliničnopsihološkem pregledu v ospredju osebnostna patologija, kognicija ohranjena,

Delazmožnost?

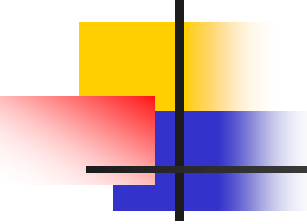
Klinična praksa

- Diagnostična ocena stanja ob izključevanju diferencialno diagnostičnih motenj in bolezni
- Motivacija za sodelovanje v zdravljenju:
 - Ambulantno vs. bolnišnično
 - Zdravila z/brez psihoterapevtske intervencije
 - Ocena potrebnosti bolniškega staleža in oblika le-tega

Klinična praksa – nad.

- Sledenje stanju:
 - Odziv na zdravljenje
 - Prilagoditve terapevtskih ukrepov
 - Spremljanje funkcionalnosti
 - Zaključek obravnave

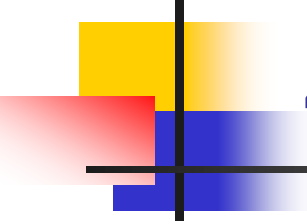
Pričakovanja pacientov

- Odnos do težav in duševne motnje
- Odnos do zdravljenja
- Sodelovanje v zdravljenju
- Odnos svojcev
- Odnos do dela nasploh in v kontekstu duševnega zdravlja
- Socialni problemi – vzrok ali posledica duševne motnje
- Finančne težave – vzrok ali posledica duševne motnje
- Upokojitev – rešitev vseh težav

ŠTEVILO PODANIH IZVEDENSKIH MNENJ ZARADI NAJPOGOSTEJŠIH BOLEZENSKIH STANJ PO KATEGORIJAH INVALIDNOSTI, 2025

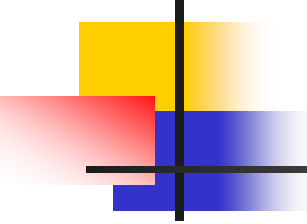
SKUPINE BOLEZNI	ZPIZ-1 in ZPIZ-2					ZPIZ		SKUPAJ
	KATEGORIJA INVALIDNOSTI					KATEGORIJA INVALIDNOSTI		
	I.	II.		III.		II.	III.	
		POLNI DELOVNI ČAS	KRAJŠI DELOVNI ČAS	POLNI DELOVNI ČAS	KRAJŠI DELOVNI ČAS			
Bolezni mišično-skeletnega sistema in vezivnega tkiva	106	164	54	2.376	859	3	19	3.581
Duševne in vedenjske motnje	342	59	25	382	623	3	2	1.436
Bolezni obtočil	228	77	43	424	281	1	1	1.055
Neoplazme	335	56	22	218	713	0	2	1.346
Poškodbe, zastrupitve in nekatere druge posledice	57	68	20	602	143	2	8	900
Bolezni živčevja	181	28	19	189	295	0	1	713

ZPIZ, 2026

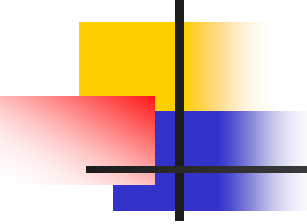
Zavarovanci z duševno motnjo

- Ocena preostale delazmožnosti na IK
- Zdravstvena dokumentacija vs.
- Ocena na osebni pregledu
- Pričakovanja zavarovancev:
 - Odnos do težav in duševne motnje
 - Odnos do zdravljenja
 - Odnos do dela nasploh in v kontekstu duševnega zdravja
 - Socialni problemi - vzrok ali posledica duševne motnje
 - Finančne težave – vzrok ali posledica duševne motnje
 - Upokožitev – rešitev vseh težav

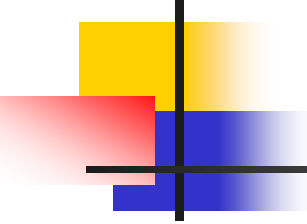
Ocena delazmožnosti

- Zmožnost za delo je/ni zmanjšana.
- Če zmanjšana - v kolikšni meri in
- Ocena potreb po razbremenitvah in/ali krajši delovni čas

Izhodišča za oceno

- Opis zavarovančevega stanja iz dokumentacije
- Osebni pregled na IK
- Diagnostična opredelitev vs. funkcioniranje

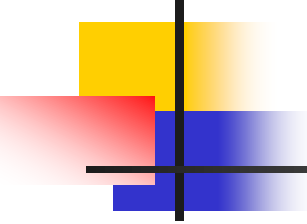

Izhodišča za oceno – nad. I

- Eksekutivne funkcije oz. disfunkcije $\Rightarrow$
izvajanje nalog, napake, tempo...
 - Delovni spomin
 - Kognitivna okretnost
 - Zmožnost inhibicije s kontrolo vedenja in mišljenja Načrtovanje
 - Razumevanje in kritično mišljenje
 - Reševanje problemov

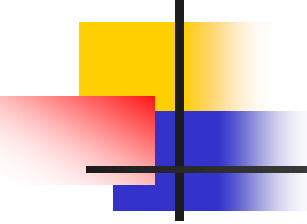
Diamond A. Executive functions. *Annu Rev Psychol.* 2013;64:135-168. doi:10.1146/annurev-psych-113011-143750

Cristofori I, Cohen-Zimmerman S, Grafman J. Executive functions. *Handb Clin Neurol.* 2019;163:197-219. doi:10.1016/B978-0-12-804281-6.00011-2

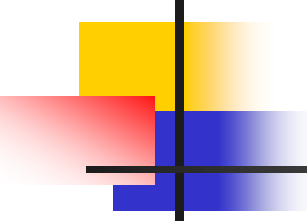
Izhodišča za oceno – nad. II

- Afektivna stabilnost ⇒
odpornost na stres, vzdržnost v delovnem procesu....
- Socialno funkcioniranje (mehke veščine) ⇒
spodobnost dela v timu, dela z ljudmi
- Fizična in mentalna vzdržljivost (utrudljivost, prisotnost in nihanje simptomov, odmori...) ⇒
polni ali krajši delovni čas
- Zanesljivost (ponovitve bolezni, odsotnost, stabilnost stanja...) ⇒
prisotni vzroki oz. dejavniki trajne invalidnosti

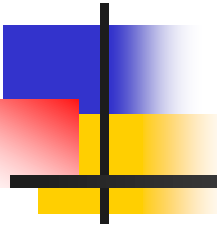
Pomembni sočasni dejavniki

- Primarne ali spremljajoče motnje:
 - Osebnostne posebnosti in polno razvite osebnostne motnje
 - Zasvojenost ali drugi odvisniški načini urejanja razpoloženja
 - Somatsko zdravje
 - Socialne okoliščine

Iztočnice za razmišljanje

- Diagnoza $\neq$ funkcioniranje
- Ocena stanja „sedaj“ ob sedanjem zdravljenju
vs. hipotetična prognostična ocena
- Ocena funkcionalnosti = delovna anamneza + zdravstveni podatki:
 - Klinični izvidi
 - Kliničnopsihološki pregled
 - Osebni pregled – podporna vloga opazovanja vedenja

Hvala za pozornost

radovanovic@psih-klinika.si